

# VREME

VREME OBRAZOVANJA / OBRAZOVNE POLITIKE

Kultura sjećanja i službena politika:

**Bez prošlosti nema budućnosti**

**Projekat "Kultura sjećanja – Bošnjaci, Hrvati i Srbi u komparativnoj perspektivi", nemačke fondacije "Fridr Hercegovini, od 2006. godine, kada je nastao, okupio je istoričare, politikologe, antropologe, književnike, f Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije**

Osnovno pitanje od kojeg se pošlo u projektu bilo je pitanje o tome koji se elementi istorijskog sjećanja prenose u sferu političkog građansko povjerenje. Naime, pošlo se od pretpostavke da je građansko povjerenje osnovna pretpostavka uspostavljanju stabilne upravo istorijska sjećanja mogu izrazito negativno uticati na uspostavljanje povjerenja i to na tri nivoa: između građana, između Srba, ali može uticati i na povjerenje građana prema institucijama političkog sistema. Godinama se propitivalo koji elementi su a koji potiču i omogućavaju izgradnju stabilne demokratije, jer bez prevladavanja prošlosti nije moguća ni demokratska budućnost ukaže na istorijske "lomove", koji otežavaju uspostavljanje povjerenja, te da pokaže kako su se slomovi imperija i nastanak nacija u godinama 1918, 1941, 1945. i 1992. odrazile na istorijsku i političku kulturu sve tri nacije.

Komparativna analiza trebalo je da ukaže na ulogu istorijskog sjećanja i politika istorije na oblikovanje nacionalnog identiteta jedno od ključnih pitanja, koje posebno potresa Bosnu i Hercegovinu, a odnosi se na dvije sukobljene teze. Po jednoj je Bosna podijeljeno društvo, a vjerski i etnički rascjepi su duboko ukorijenjeni u njezinoj istoriji i bitno određuju bosanskohercegovački

U drugoj tezi se razmatra da su vjerske i etničke podjele, ako ih je i bilo, prevladane u socijalističkom razdoblju "bratstva i jedinstva" u uzorno multikulturalno društvo. Pristalice ove teze naglašavaju da je ono razoreno vanjskom agresijom: Hrvatske i Srbije, koji su sunarodnike iz BiH. Podjele između pristalica dviju navedenih interpretacija istorije Bosne i Hercegovine pretvorile su se u svaku namjerom da pobjednik ima monopol nad interpretacijom prošlosti i usmjeravanjem budućnosti Bosne i Hercegovine.

Kako u sjećanju pojedinca i kolektiva ratovi često imaju središnju ulogu i predstavljaju jasan istorijski lom s prošlošću, tako se i rat u Hrvatskoj i BiH, našao u središtu pažnje ovog višegodišnjeg istraživačkog projekta. Sjećanja na ovaj rat bolan su dio

Naučnici su vrlo decidno odredili da taj rat nije bio izazvan nekim neizbježnim usudom istorije, nego ga je započeo Milošević nacionalističkoj mobilizaciji važnu ulogu imala manipulacija prošlošću, koja je služila kao djelotvorno političko oružje.

Svi istraživači su zapazili važnu ulogu istorije u nacionalističkoj mobilizaciji masa, a odnos prema prošlosti takođe je imao važnu ulogu u demokratiji. Autori su u analizama ukazali ne samo na sjećanja koja je rat ostavio za sobom nego možda još više na način turske ratnoj propagandi i legitimaciji tadašnjih vladajućih politika.

Na teoretskom nivou, autori projekta, koji su propitivali 1992. godinu u memoriji nacija, pokušali su pokazati odnos kulture i njene funkcije u legitimaciji političkog poretka, s naglaskom na propitivanje uloge kolektivnih sjećanja i istorije u politici parlamentarnog slučaja nastojalo se istražiti u kojoj mjeri su mediji izmišljali nova sjećanja i novu istoriju, te kako je legitimirana aktuelna prošlost i istorije.

Studije su pokazale da je rat razorio i zajednička sjećanja. Potpuno jasno se pokazalo da postoji snažna veza između kulture i načina sjećanja i političke kulture. Sjećanja su izraz nacionalne homogenizacije, neka sjećanja mogu, zaključuju autori, postati herojska tačka nacionalne istorije, a druga se mogu potisnuti iz javnog diskursa i prepustiti zaboravu. Na kraju, prilozi političku ulogu sjećanja nego i napetost koja postoji između individualnih i porodičnih na jednoj te službenih sjećanja na drugoj politike prema tim sukobima sjećanja ogledaju se i karakteristike političkog poretka, njegova politička kultura, te način na koji se identitet. Istraživači, koje su od početka vodili i organizovali idejni začetnici projekta Olivera Mirosavljević sa Filozofskog fakulteta

Cipek sa Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, nisu se uvijek i u svemu slagali. Međutim, dijeli su zajednički stav da je za c demokratije potrebno djelotvorno suočavanje s prošlošću. Na kraju su zaključili da prošlost ne smije ugušiti sadašnjost, nego c se krenulo dalje, u izgradnju demokratskog društva. Pitanje je koliko će njihovi nalazi naići na razumijevanje i biti sprovedeni političkih elita u ove tri zemlje bivše Jugoslavije.

Tanja Topić, Fondacija "Fridrih Ebert", Banja Luka

**Tanja Topić**